

Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастури миз бўлсин!

Тизим тадбiri

ИНСОН ва ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИНИНГ ҲУҚУҚИЙ ГАЗЕТАСИ

2016 йил 9 февраль • сешанба № 6 (1002)

e-mail: insonvaqonun@minjust.gov.uz

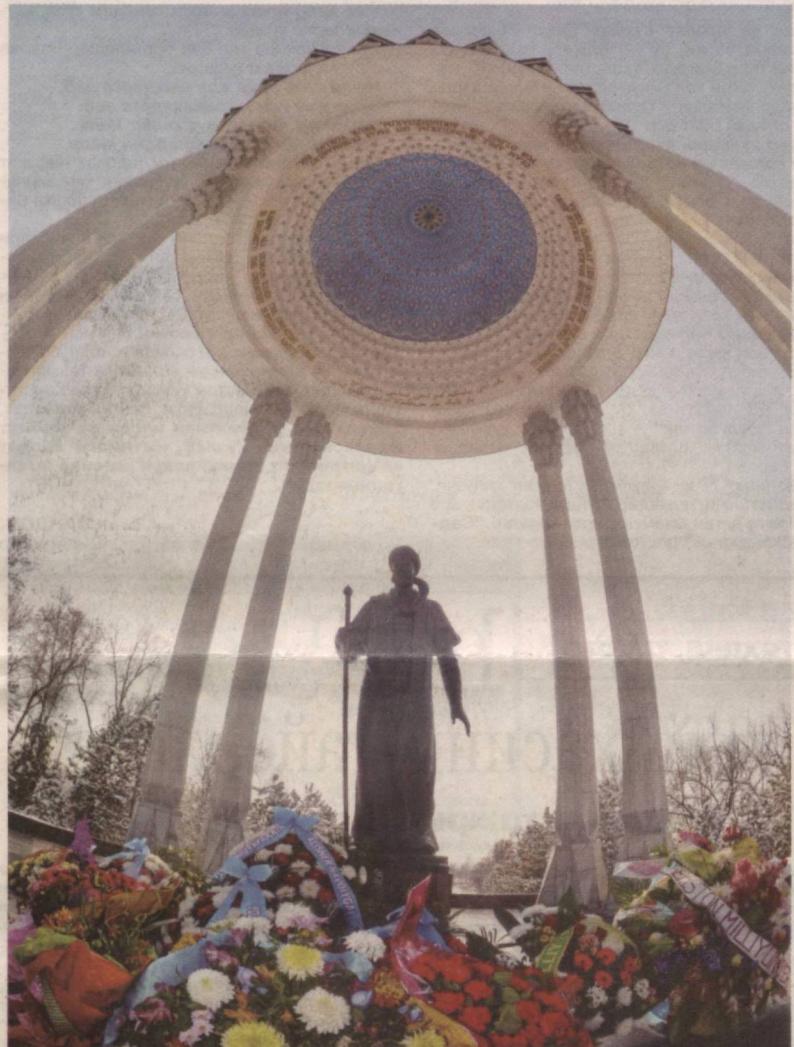
www.insonvaqonun.uz

www.insonvaqonun.adliya.uz

Алишер Навоий таваллудига 575 йил тўлди

Инсоф ила адл қасрини туз

ҲАЗРАТ Алишер Навоий адолат, "адл", "ҳуқуқий давлат", "адолатли жамият", "фуқаронинг ҳуқуқ ва бурчлари" хусусида нималар деган?

МУСТАҚИЛЛИК туфайли мамлакатимизда буюк ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоий ижодий меросини ўрганишининг кенг уфқулари очилди. Бугунги кунда Юртобшиз ташабуси ва раҳбарликнида улутт охждидимиз хотирасанни юксас даражада эъзолашга ва мъснавий-мариғий меросини теран тарбиҳ этишига катта ҳуқиқати мурдомларни.

Ўз навбатида, янги давр воқеилиги Алишер Навоининг ҳалқимиз ва жаҳон маданияти, илим-фани ривожига қўшган улкан хиссасини анданда кенг тарбиҳ этиши, ул зотнинг ижоди ва мъснавий ҳәётни, давлат арбоби сифатидаги фаолияти ва адебий асарларини аслича, мөҳиятини теран тушунган ҳолда тадқик, талқин ва ташвиқ этиши борасида юзага келган имкониятлардан самарали фойдаланишини тақозо этмоқда.

НАВОИЙ ВА ФИҚХ ИЛМИ

Ҳозирги кунда биз Мир Алишер Навоиний улуг шоир ва мутафаккир, давлат арбоби, илм-фани ва маданияти, она тилимиз ва адабиётимиз асосчиси, саҳоватпеша зот, авлиёлар авлийи сифатидаги яхши билаларни ҳамда юқсан қадрлаймиз. Ҳазрат

ҳәётни ва фаолиятининг айни шу жихатларини атрофлича чукур ўрганаёттанимиз ҳам бежиз эмас.

Навоий серқирра ҳаётининг янга бир мухим жиҳати борки, бу ҳам бўлса, ул зотнинг ғакиҳлиги, янни фиқ имми билимдини эканидир. Тарихий манбаларнага қарагандан, Алишер Навоий Самар-

қандда машҳур олим Ҳоҷа Фазуллоҳ Аబулрайс ҳузурида фиқ имидидан сабок олган. Бу ҳаҳда шоирининг ўзи "Мажолис ун-нафоис" асариди шундад ёзди:

"Факир икки йил аларнинг кошида сабак ўкуб

эрдим, анча илтифотлар

бор әрдиким, "фарзанд" дер әрдилар".

Мана бу байт Навоининг мазкур соҳага муносабатини, айтишумумкини, ногай талабанча во холоси ёндашувини ўзида акс этиглан:

Фиқхро чун иллати макру хиял созад

факих,

Не фиқҳ аст он, ки

харфи иллати фиқ

андар аст.

Мазмуни: агар фиқҳ (яъни, ҳуқуқшунос) фиқҳ (ҳуқуқшунослиқ фани)ни макру хийла куроли килиб олса, у фиқҳ эмас, балки фиқҳ касалига мубтало бўлган кишидир.

Алишер Навоий фиқҳ бобидаги билим ва тажрибасини нафакат асарларида, балки давлат арбоби сифатидаги амалий фаолиятида ҳам ичиш кўлланган.

2

Навоининг
фиқҳ имидан, адлу
адолат, одиллик,
халқарварлик, бугунги
давр тили билан айтганда,
ҳуқуқшунослик, қонунчилик, одил
судлов соҳаларидан чукур хабардор
бўлгани, бу борадаги ҳуқуқий билим ва
тажрибасидан ижод ҳамада
амалиётда атрофлича
фойдаланган айни чоғда
бир қадар ётиборимиздан
четда қолаётгандек,
назаримизда.

Етти хазина — булар бизда бор!

"ИНСОН — мулки борликнинг гултоғи" экани ҳақида кўп бор эшиттанимиз. У аввалинда ёзил азиз ва мукаррам зот қилиб яратилганидан ҳам бахаримиз бор. Курран заминагани ҳаёт бор афзалликлари-ю, гўзаликлини билан инсон манфаатларига мувофиқ барпо бўлгани ҳам диний аҳомиятлар бот-бот тақрорланниб туради. Унинг бошқа барча мавжудотлардан фарқи — оғли мавжудот эканида. Шунинг учун ҳам биз мүқаддас деб билган жуда кўп тушунчалар фақаттана инсонлар жамиятигана хосдир. Биргина адолат тушунчасини олиб қарални. Ҳайвонот дунёси, парронда ва даррандалар, ҳоттоки бактериялар оламида ҳам битта қонда бор: зўр охизини ямламай ютади! Бирининг тириклик деб стаммии бисоти иккича томонидан ўзлаштирилади. Шу боис ҳам мутафаккир И.Франко: "Одамлар жамиятидан тошқарнида адолати деб аташ мумкин бўлган ўнсан нарса мавжуд эмас, фақат ижтимоий ҳаёт ахлоқий норма ва қонунларни бунёд этади", деб ёзган эди.

Ҳақиқатан ҳам йиқилғани суяш, муҳтожга муруват, қасалнинг ҳолидан ҳабар олиш ва бошига талай жонсўзликлар фақаттана инсонга хос амаллардир. Ҳаётининг мувозанатини мейёрда тутиш мақсадида муйянн қонунларга риоя этиши, тартибларга бўйсуниш ҳам фақат унганига хосдир. Зеро, инсон ўзига умр килиб берилган вақт мобайнида, ўзи яшаб турган оламини яшинашига масъял ётилган. У ўзининг оғли ва жисмоний меҳнати билан шу дунёда ўзининг жаннатини барпо этиши лозим. Қадимий битик "Авесто"да ҳам бахт ва юндуғи ҳақида сўз юритилб, яхшиликка ёвук Ахурамазда тилидан шундай сатрлар битилган: "Мен ҳар иккала кўлим билан фидокорона меҳнат күлчуб қишини кўплайман, унинг ишига барор, хосилга барака багишлайман!"

Бинобарин, орамизда бахт ва фарғобату ҳаётдан кейин келади, деб талқин қилувчилар ва бу юяга астойдил ишонувчи одамлар ҳам йўқ эмас. Зотан, ба юяни зўр бериб тарбиғ қилмокчи бўлганилар, ўз сирлашада хаспўшлашга тиришсалар, унга хайрихон бўлганилар ўз охизликлари ёки омадсизликларига шундан таскин топмокчи бўлладилар. Оддийгина бўлиб туюлган мана шу каби қарашлар глобал миқёсда қандай

Етти хазина бу — зироатчилик, чорвачилик, паррандацилик, балиқчилик, асаларичилик, кўёнчилик ва гиплачилик. Унинг битмас-туганмас хазина дейилиши, ўзидан-ўзи кўпайишига мойиллигидан.

Оқибатларни келтириб чиқараётгани бугун ўхрем кимга сир эмас. Бинобарин, Юртбошиз таъбири билан айтганда: "Шу борада айрим қудратли давлатлар томонидан муйянн мамлакатларга, авваламбор, ер ости, ер усти бойликларига эга бўлган худудларга нисбатан олиб бораётганидан ана шундай фарзанди сиёсатни дунёнинг айрим минтакаларида тинч ҳаётини издан чиқиши, ҳокимият тепасига айнан ўша давлатларнинг манфаатларига хизмат киладиган қучларнинг келиши билан боғлиқ мисолларда кўриш кийин эмас. Вижони уйғоқ одам ён-атрофида бўлаётган воеаларга, ёрдам ва кўмакка муҳтож инсонларнинг муаммоларига, адолатнинг топтотлишига бефарқ қарай олмайди".

Одам боласи бу дунёга бетакор имкониятларниг эгаси сифатидаги келган экан, турган гапки унинг замини ва коинот олдида бажарни зосим бўлган буричи бор. Бу мажбурият ўзи мансуб бўлган башарият олдидағи масъуллиги билан ҳам қоришиб кетган булаади. Муддао саба айтишада: адабиятга даҳлор бўлиш — инсоннинг ўз ортидан эслашга арзигулк бир нарса колдиришга бўлган иштиёқ-интилиши. Мирзо Бедил ўз қарашларидаги мангулк мулкида қолишининг иккиги кўришини маъвжудигина баёнлини табиатига, жумладан, ҳайвонлар ва одамларнинг танасига хос бўлган — материалининг йўқ бўлмаслиги, бир ҳолатдан иккича бир ҳолаттага ўтиб тириши билан боғлиқ адабият.

3

Дил ойдин — йўл ойдин

"INSON va QONUN"

хуқуқий газетасига обуна бўлинг!

"NUQUQ va BURCH"

ижтимоий ҳуқуқий журналига обуна бўлинг!

"Ҳозирин Республикаси киён ҳуқуқатлари тўлидиги"

харбилик расмиёт нашрига обуна бўлинг!

"Ҷиззик тадбিри жана ётиборимизни тушучига

расмиёт нашрига обуна бўлинг!

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигигининг

www.adliya.uz расмий веб-сайти оғизли

маълумотлар билан танишишингиз мумкин.

